

Rihmer Aurél (Budapest)

Mi a Vitézi Rend?

A háború, hőseinek földdel történő jutalmazása évszázados hagyományokkal rendelkező, megszokott dolog volt a magyar történelemben. Általában azonban irányelvként tekintették, hogy azokat juttassák földhöz, akik paraszti származásúak, feltéve ha ehhez megfelelő állami földalap áll rendelkezésre. Ilyenkor a megadományozottak, ha még nem voltak nemesek, nemesi rangot kaptak.

Az I. világháború vérzivataros éveiben Prohászka Ottokár székesfehérvári megyéspüspök már 1916 óta nyilvánosan szorgalmazta, hogy a harctérről hazatérő, és ott hősiessen helytállt katonákat földhöz juttassák. Ezért a püspök az egyházi kézen lévő és tízezer holdat meghaladó kötött birtokok szántóföldi részének igénybevételével kívánta a hadi rokkantakat és árvákat kis bérletekhez juttatni. Prohászka püspök javaslata a királynál sem talált elutasításra, azonban a hős magyar katonák földhöz juttatásának gyakorlati megvalósítása 1920-ig váratott magára. (Balkányi) A Vitézi Telkek Intézményének, a későbbi Vitézi Rendnek a megalakításakor a Magyar Királyság területén fennálló jogi helyzetet kell alapul venni.

A katonaviselteknek járó állami földjuttatások ügyében gróf Teleki Pál 1917. március 2-án hangsúlyozta, hogy a telepítéseknél figyelembe kell venni a leszerelt katona családjának egészségi állapotát és a gyermekszámot. Csak egészséges – vagy legalább is nem örökletes bajban megbetegedett – és sok gyermeket nevelő katonaviseltek jussanak földhöz és biztos megélhetéshez. Véleménye szerint: *„Azért ezeknél a telepítéseknél nemcsak arra kell tekinteni, hogy hálából adjuk a földet, hogy parcellázunk a harcosoknak, hanem igenis megkívánjuk azt, hogy amint odakünn is megtette a harcos kötelességét, éppúgy a jövőre nézve a békés munkában is megtegye kötelességét és szorítsuk arra, hogy nemzetét ne csak megtartsa, hanem fenn is tartsa.”* (Képviselőházi napló)

Már 1919 nyarán, Horthy Miklós, a szegedi kormány hadügyminisztere is érezte, hogy 1820/1917. évi M.E. rendelet, ami a haditelkekről szól, nem elégséges megoldás a harcterek hőseinek jutalmazására, és ezért valami más módon kellene őket jutalmazni. (Tátrai Szilárd 1997. 49. old.)

Gróf Teleki Pál miniszterelnök felkérte Horthy Miklóst, legyen ő a földbirtokreformot kidolgozó bizottság elnöke. Ezt a tisztséget Horthy örömmel elvállalta. Elnökletével a bizottság, amelynek tagjai a különböző minisztériumok szakértői voltak, megfogalmazták az új jogszabály kereteit, amelyet végső formába Börcsök Andor, az Igazságügyi Minisztérium főtanácsosa állított össze. Közben 1920. márciusában Horthy Miklóst a nemzetgyűlés kormányzónak választotta, de ő a bizottságban betöltött elnöki tisztséget továbbra is ellátta. A kormányzó, a miniszterelnök és a jogszabály előkészítésében közreműködő szakértők egyetértettek abban, hogy az adott időszakban célszerűbbnek látszik egy miniszterelnöki rendelet formájában ezt az új intézkedést életbe léptetni. Egy törvény megalkotása több időt venne igénybe, és az sem kizárt, hogy a nemzetgyűlési vita során olyan változásokat kell elfogadni, amelyek az eredeti célkitűzéssel ellentétesek.

Az 1920 augusztus 10-én kiadott, Vitézi Rendnek létét megalkotó 6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet az uralkodó által 1912-ben és 1914-ben szentesített 1912/63. tc. ([A háború esetére szóló kivételes intézkedésről](#)), a 1912/68. tc. (hadiszolgáltatásért térítés jár) és az 1914/50. tc. (az előző két törvénycikk kibővítése) alapján lett kiadva. A háború ugyan az 1920.06.04-én megkötött szégyenletes trianoni békediktátummal lezárult, de a különleges jogok életben tartását az 1920. évi. VI. tc. meghosszabbítja, mivel az ország területén még mindig állomásoztak idegen haderők. A szerb csapatok csak 1921. augusztus 24-én hagyják el Csonka-Magyarországot. Tehát az 1920/6650 ME. rendelet, olyan jogalapon keletkezett, amit

Magyarország koronás királya szentesített egykoron. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Vitézi Telkek Intézménye, avagy a Vitézi Rend, a Megszentelt Koronának tett szolgálatokat jutalmazza, az uralkodók által adományozott kitüntetések mértékét figyelembe véve.

A rendelet megalkotói tisztában voltak azzal, hogy csupán egy ideiglenes intézkedést léptettek életbe, melynek hatálya a kivételes hatalom érvényességéig tart. Ezért az 1920. évi XXXVI. t.c. 77. paragrafusában a törvényhozás a kiadott rendeletet a maga egészében változtatás nélkül fogadta el. A vitézi telek adományozásáról szóló miniszterelnöki rendelet 1920. augusztus 11-én jelent meg a Budapesti Közlöny 198-as számában.

A Főméltóságú Kormányzó Úr 1920. szept. 25-én aláírta a vitézi szék általa delegált 8 tagjának kinevezését, gr. Teleki Pál miniszterelnök ellenjegyzésével. (Tátrai Szilárd 1997. 53. old.)

Ezt követően a Vitézi Szék megkezdhette hivatalos működését.

Az Országos Vitézi Szék alárendeltségében fokozatosan hét osztályt hoztak létre, ezek a következők voltak:

- szervezeti, személyi és közigazgatási ügyek
- vitézi telekkel kapcsolatos elvi ügyek, vitézek gazdaképző iskolája
ennek alosztályai: = telepítési ügyek
- jogi és telekkönyvi ügyek
- tisztii és legénységi folyamodók, és ezek személyi ügyei
- háborús emlékérem kérelmek intézése
- nemzetvédelem és propaganda
- vagyonkezelés és pénzügyek
- a Vitézi Rend üzemei

A Vitézi Rend főszéktartósága alatt pedig két osztály működött:

- gazdaság közigazgatási és költségvetési ügyek
- vitézek személy- és teleknyilvántartása, segédhivatal

Az Országos Vitézi Szék állományában 1938-ban 13 tényleges tiszt és 27 altiszt szolgált, tehát ennyi főből állt a központi ügyvivő hivatal. Ekkora apparátus felügyelt több mint 19 000 ezer vitézt és megközelítőleg 76 672 kataszteri hold földbirtokot.

1920. november 25-én adták ki a Vitézi Rend szervezeti szabályzatát. Ettől kezdve működött az ügyvezető törzskapitányi hivatal. Az ügyvezető törzskapitány részt vett a döntéshozatali folyamatokban, a vitézi széki határozatok végrehajtásában, felügyelte a vitézi szervek működését. Továbbá, ő képviselte a Vitézi Rendet vagyoni jogi ügyekben, és ő volt a törvényes képviselője a rendnek vagyoni jogi kérdésekben. (Tátrai Szilárd 1997. 54. old.)

A Budapesti Közlöny 1920. december 18-án megjelent 288. számában tették közzé, hogy ki folyamodhat a vitézi címért. A legénységi állományúak esetében az arany vagy az első osztályú ezüst vitézségi érem, a főtisztek esetében a legénységi vagy tisztii arany vitézségi érem, illetve a III. osztályú Vaskorona-rend volt szükséges a folyamodványhoz. Törzstiszteknél és tábornokoknál legalább a Lipót Kereszt lovagkeresztje volt a felvétel alapmértéke. Továbbá, igen fontosnak vélték a forradalom alatti viselkedés vizsgálatát is. Feltétel volt a magyar állampolgárság, a fedhetetlen múlt (házas ember esetében a feleség feddhetetlensége is), továbbá, hogy meg tudja e művelni a vitézi birtokot. Ez utóbbi alól felmentést kaptak a hadirokkantakat. A jelentkezéseket először mindig a helyi közigazgatási szervek bírálták el, kivéve a hivatásos katonákat, akik esetében az elsődleges elbíráló szerv, a közvetlen felettese, felettesei voltak a jelentkezőnek. 1920. december 15-én tették közzé, hogy a hősi halottak árvái is folyamodhatnak vitézségért, ha atyjuk a vitézi mértéket elérte. (Tátrai Szilárd 1997. 56-57. old.)

A történelmi hűség kedvéért ki kell mondani, hogy sem rendelet, sem törvény nem született, amely a Vitézi Rend létrehozásáról intézkedett volna. A Vitézi Szék, 1920 novemberében tartott harmadik ülésén döntött arról, hogy a felavatott vitézek és a Vitézi Szék tagjainak közösségét ezentúl VITÉZI REND -nek nevezik. (<http://www.vitezirend.com/tortenelem.html>) Azonban egy szervezet saját belső döntése volt, amit jogszabály nem erősített meg. De olyan rendelkezés sem született, ami lovagrendet alapított volna. Még mielőtt sokak szája széles mosolyra rándulna, gyorsan ki kell mondanom, hogy egyesületet, alapítványt és társadalmi szervezetet sem alapítottak ekkor. A rendelet a vitézi telkek és azok tulajdonosainak felügyeletét az Országos Vitézi Székre bízta, de kimondta, hogy ezen szervezet a mindenkori miniszterelnöknek van alárendelve, aki kinevezi annak elnökét, illetve az elnök akadályoztatása esetén gondoskodik annak helyettesítéséről. (Tátrai Sz.)

Még mielőtt valaki azt mondaná, hogy igen ám, de az 1920. évi I. tc. alapján csak ideiglenes törvények születhettek, gyorsan megjegyzem, hogy a jogfolytonosság magyar jogi helyreállításakor 1926-ban (1926. évi XXII. tc. a felsőházzal) nem törölték el a Vitézi Telkeket létrehozó rendelkezéseket, így azok most már teljes jogerővel érvényben maradtak.

Meg kell jegyezni, hogy mivel a rendeletet a miniszterelnök írta alá, ő királyi joggal járt el. Ennek oka, hogy IV. Károly 1918. november 13-i „lemondása” ([eckartsau nyilatkozatában](#)) formai ok miatt, mivel azt nem jegyezte ellen az akkori magyar miniszterelnök, érvénytelen, mi által az erre hivatkozó 1920. évi I. törvénycikk sem szüntetheti meg az uralkodói jogokat, hiába mondja ki ezt az 1920/I. törvény. Megítélésem szerint, ez a rendelkezés csak a Kisantant megnyugtatására született. Nem véletlen, hogy 1921-ben a XLVII tc. mondja csak ki a trónfosztást. Így lényegében uralkodói jog alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye. Annál is inkább, mivel boldog Habsburg-Lotharingiai IV. Károly magyar király 1921. október 21-ig elismerte az addigi kormányokat, hiszen csak ekkor nevezett ki új miniszterelnököt Rakovszky István személyében és váltotta le az addigi kormányt és így formálisan vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzót is, hiszen ekkor a király visszavette teljes mértékben a politikai joghatóságait.

A kormány a Honvédelmi Minisztérium költségvetéséből a Vitézi Rendet jelentős összegekkel támogatta. Így 1921-ben 70 000 pengővel, 1937-1939 között évi 400 000 pengővel, míg 1939-1942 között évi 500 000 pengővel. (Tátrai Szilárd 1997. 62. old.) Ez által nem csak a Vitézi Széken keresztül vett részt az állam a rend életében, hanem költségvetési téren is jelen volt.

De milyen történelmi előzmények alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye, és miért írhatják az Új Idők Lexikona 24. kötetében 1942-ben Vitézi Rendről a következőket: ”A vitézek lehetőleg vitézi telekben részesülnek és külön rendet alkotnak.” Tehát ekkorra már hivatalosan is elismerték, hogy a vitézek rendje olyan monarchikus rend, mint a nemesi rend, és külön rendet alkot. (Új Idők Lexikona)

A rend korabeli kiadványaiban előképnek tekinti a telekkatonaságot és a Szent György lovagrendet. Ez utóbbit azonban, mint a hazáért hősiessé helytálló személyek közösségét tekinti előképnek, míg a Vitézi Rendet magát nem tekintik lovagrendnek. (Tátrai Szilárd 1997.)

Mi lehetett ezen rendnek az előképe? Véleményem szerint nem más, mint Bocskai István 1605. december 12-én Korponán kiadott oklevele, amelyben 9254 gyalogos hajdút, letelepített családjával együtt, házhoz és birtokhoz juttatva őket. Ezen adományt 1606. szeptember 2-án hasonló feltételekkel követte a kassai adománylevél a lovas hajdúk részére. (Farkass) A hajdúk, házat, birtokot, közös címet és nemesi kiváltságokat kaptak. Tehát betagozódtak az ország rendi társadalmába. Igaz, a hajdúkat nem iktatják be ténylegesen a magyar nemesek közé, de belső önkormányzatuk és jogszolgáltatásuk megmaradt, továbbá

közvetve nemes voltukat azért a Diploma Leopoldium 1690-ben elismerte.

Mivel a vitézek is közös címet kaptak – és nem rendjelet vagy kitüntetést –, továbbá az elsődleges cél a földhöz és házhoz juttatásuk, lényegileg hajdú kiváltságokat kaptak, amit megerősítettek az állami kiváltságok is. Minden bizonnyal, a vitézi rangot elnyerő személyek a nemesség soraiba léptek volna, illetve a már nemesek rangemelését kaptak volna, ha Magyarországon a trón nem marad betöltetlen. Mivel se boldog Habsburg IV. Károly, se fia Habsburg Ottó nem foglalhatta el a trónt, és Horthy-ház sem jött létre, a vitézek nem tagolódtak be a nemesi rendbe, hanem közös címerük és kiváltságaik által önálló monarchikus rendiséggel bíró rendet alkottak, hasonlatosan a nemesi rendhez, hiszen annak egyfajta új változatát képezték. Ahogy a nemesi önkormányzat vármegyékre tagolódott, úgy tagolódik vármegyékre a vitézi adminisztráció is. Ahogy a nemesség belső szabadságjogokkal bír, úgy megkapja a vitézek rendje, a Vitézi Rend is. A Vitézi Rend a jogszabályokban először 1924-ben jelent meg. „Az 1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet és az 1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet egyértelműen kimondja, hogy az 1920/6650. számú miniszterelnöki rendelet, a Vitézi Rendet hozta létre, mi által, a Vitézi Szék kifejezésbe az egész Vitézi Intézmény beleértendő”. (Budapesti Közlöny)

A Vitézi Rend annál inkább hasonlatos a nemességhez, mivel nem csak címerrel, közös megszólítással (nemzetes úr), bírnak a vitézek, hanem a vitézi cím is örökletes, mégpedig leszármazási, vérségi alapon. Ez a cím alapvetően férfi ágon öröklődik, de ha nincsen alkalmas férfi örökös, akkor létezik a nőági öröklés is. Ne feledjük, már a nemesi rend is kimondta a 13-14. században a vér degenerációjának védelmét, mi által a vér szerinti öröklés a vér szerinti leszármazottak esetén kiterjeszhető. (Fügedi Erik) A nemességhez hasonlóan, a vitézi rangot is kezdetben csak földadománnyal együtt lehetett elnyerni, mert bármilyen furcsa is, a földé volt a vitézi státusz és a föld jogán lett vitéz a birtokosa. (1920/6650 M.E. rendelet) A földbirtok elnyeréséhez volt szükséges a megfelelő katonai kitüntetés. (A tízéves Vitézi Rend...) A vitézi telek lényegében egy oszthatatlan hitbizomány volt, amit az arra alkalmas leszármazott örökölhettek. Kezdetben a vitézi telek nem volt terhelhető és bérbe adható, de utóbb, bizonyos feltételek mellett bérbe lehetett adni, illetve adósággal is lehetett terhelni. (Tátrai Szilárd 1997. 50. old.)

Utóbb, hasonlóan a nemességhez, már birtok nélkül is vitézzé lehetett válni, mert elfogyott a kiosztható föld. És ez nagy lépés volt a renddé válás felé. A vitézi birtokra visszatérve, annak jogállása is hasonló a nemesi birtok jogállásához, hiszen a birtok tulajdonosa nem a vitéz, hanem az állam és ez az állam adja tartós, örök haszonbérletbe a vitéznek. A birtokra érvényes így az ősiség törvényének elve is. Ez a tulajdonviszony akkor látszott világosan, amikor valaki saját birtokát alakította át vitézi jogú földé. Ekkor lemondott a tulajdonjogról az Országos Vitézi Szék javára, ami viszont a miniszterelnöknek van alárendelve. Mivel pedig a vitézi rang földadományhoz volt kötve és később is az adomány nélkül felavatottak arra kaptak jogot, hogy részesüljenek Magyarország földjéből, új vitézi rang csak a mindenkor Magyarországon politikai határain belül keletkezhetett. Ebből az is következett, hogy vitézzé csak magyar állampolgárt avathattak fel. Ebből szorosan következik, hogy a Vitézi Rend csak és kizárólag Magyarország politikai határain belül működhet. Nem véletlen, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós altengernagy, Főméltóságú Kormányzó Úr a Felvidék, Erdély és a Délvidék visszatérte után ott már vitézeket avathat. A Vitézi Telkek Intézménye, majd később a Vitézi Rend a fentiekből adódóan a magyar anyaföld rögéhez kötött monarchikus rend volt.

Megjegyzendő, hogy a röghöz kötöttség akkor szűnt meg, amikor a Vitézi Telkek Intézménye elveszítette jogi háttérét és így a vitézi telek is elveszítette különleges státuszát. Ettől kezdve csak a vérségi leszármazás jöhet szóba. Igen ám, de ez már akkor történt, amikor új vitézi jogállás nem keletkezhetett, mivel a Megszentelt Korona ténylegesen nem uralkodott akkor már. A vitézi telek jogállását ugyan is az 1948. december 19-én megjelent a

12.770/1948. számú kormány rendelet mondta ki, amely a vitézi telek, a haditelek, a családi birtok és a védett birtok különleges jogi minőségének megszüntetése tárgyában rendelkezett. (Tátrai) A kormány megszüntette a vitézi telek különleges jogi minőségét, s egyben elrendelte annak telekkönyvi törlését is. Viszont ekkorra a Vitézi Rend mint monarchikus rend lényegében már kialakult, hiszen a renddé válás már az 1930-as években megtörtént, mi által a vérségi öröklés által, de csak ezáltal a Vitézi Rend fennmaradhatott.

Nem mehetünk el szó nélkül a vitézavatás külsősége mellett, amely hasonlatos a lovagavatáshoz. Igen, hasonlatos, de mégis teljesen más! Már csak ezért sem beszélhetünk vitézi lovagrendről. A lovagavatás mindenkor keresztény egyházi szertartás és a Szentháromság nevében történik, rendre egyházi szertartás keretei között. A lovagot az avató pallos három helyen érintette az avatás során. Nem így a vitézeket. A vitézeket nem egyházi szertartás keretében avatták fel, és nem a Szentháromság jegyében. A vitézeket katonai szertartás keretében, a Hadúr nevében avatták fel, és három érintés helyett csak egyszer érintette őket az avató pallós, és elmaradt a lovagavatás arculcsapási szertartása is. Mi több, ahhoz, hogy valaki lovag legyen, át kellett esnie a lovagavatási szertartáson, nem így a vitézeknek. Mivel a vitézi rang vér szerint öröklődött, így csak a jogszerző vitézt kellett felavatni, míg leszármazottait már nem avatták fel, hanem csak beiktatták a vitézi jogokba. A vitézi rang ez által is a nemességhez vált hasonlatossá, hiszen ha egy nemes megkapta a nemesi oklevelet, azt utódainak már nem kellett újra és újra megkérnie. Ezért bár látszatra a lovagavatás előképe lehet a vitézavatásnak, de valójában a lovagavatást és így a lovagrendeket nem lehet előképnek tekinteni. Így a Vitézi Rend nem utóda, avagy kései folyamodványa a Szent György és a Sárkányos lovagrendnek, hiába hangoztatják ezt ma oly sokan. (A Vitézi Rend Rendi Kódexe) Már csak azért sem lehet a lovagrendeket előképnek tekinteni, mivel a lovagi titulus nem volt örökletes (leszámítva egy időben a Francia Becsületrendet, ahol az automatikusan három generáción át öröklődhetett), míg a vitézi rang leszármazotti alapon örökletes volt. Ugyan ezen állításomnak látszólag ellentmond az a tény, hogy például a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend, illetve a Máltai Lovagrend Orosz ágának voltak örökletes perjelségei, tehát ott örökletes volt a lovagi titulus, ám ezen örökletes perjelségek esetében az öröklési jogot a rend nagymestere, külön, a családnak szóló adománylevéllel adományozta. Ebből pedig az következik, hogy a lovagi titulus nem örökletes automatikusan, hiszen az ettől való eltérést minden esetben külön kellett adományozni.

A Vitézi Rend a nemességhez hasonlatos az által is, hogy a kormányzat hosszú időn keresztül számolt a vitézi hadfelkeléssel, hasonlóan a nemesi felkeléshez. Nem véletlen, hogy eredetileg tervbe vették, hogy a vitézi telek tulajdonosai évi 4 hét aktív katonai szolgálattal is tartoznak a telek fejében. (Tátrai Szilárd 1997. 50. old.) Ez az egyik oka annak, hogy a Vitézi Rend belső igazgatását katonai mintára állították fel. A székkapitányok általában tábornokok vagy ezredesek, a területi vitézi hadnagyok volt leszerelt katonatisztek, míg a vitézi őrmesterek volt tiszthelyettesek. A Felvidék és Erdély visszacsatolásakor számításba vették, hogy oda a Vitézi Rend csapata is bevonul, de ezt utóbb elvetették. Később békehadtestként, majd közigazgatási kiegészítő csapatként vetődött fel a vitézek csapatban történő alkalmazásának ötlete. Területvédelmi és etnikai szempontból pedig Bácskában történtek vitézi telepítések.

Sokan rendjelnek tekintik a vitézi jelvényt. Azonban ez nem rendjel, hiszen a rendjelek nem voltak örökletesek, míg a vitézi címer örökletes. Nem rendjelről beszélünk tehát, hanem címerről, ami minden vitézt megillet. És ekkor már vissza is kanyarodtunk oda, hogy mi is tulajdonképpen a Vitézi Rend? Nem más, mint egy a nemességhez hasonló monarchikus rend, ami átváltozott volna nemességgé, ha a nemességadományozás lehetővé vált volna.

Még nem esett szó arról, miért is beszélhetünk Vitézi Rendről? Mitől rend egy rend? Egy rend attól válik rendé, hogy annak tagjai a tagság által különleges kiváltságokat élveznek,

olyanokat, amiket tagság nélkül más nem élvezhet. Közös ismertetőjegyük van, például címerviselés, megszólítás. A rend további ismertetőjele a belső önkormányzat és belső jogszabályok léte. A fenti rendiség kialakulhat rendelet alapján is, minden alapító jogszabály nélkül. Így például minden alapító jogszabály nélkül jött létre a nemesi rend is. Pedig nincsen a földön olyan ember, aki megkérdőjelezné a nemesi rend monarchikus rendi voltát. Ahogy az egységes nemesi rend egy jogfejlődés hatására a 14. századra alakult ki - igaz itt ezt egy törvény is elősegítette, pontosabban egységesítette és elismerte a már kialakult állapotot - úgy a Vitézi Rend, mint monarchikus rend, szintén jogfejlődés során alakult ki, amely folyamatot a vitézeket érintő kedvezményeket tartalmazó rendeletek sorozata adja. Ezért nem szükséges, hogy külön alapítólevele legyen a Vitézi Rendnek mint monarchikus vitézi rendnek, és ezért elég a Vitézi Rend mint monarchikus rend létrejöttéhez a Vitézi Telkek Intézményét létrehozó rendelet, majd az azt megerősítő törvény, mint kiindulási pont.

A Vitézi Rend monarchikus rendi mivoltát az a gyakorlat is megerősíti, hogy bár rendre hivatkoznak rá rendeletek, olyan szervezeti bejegyzést, hogy Vitézi Rend, a két világháború között, sehol nem lehet fellelni, hasonlatosan a nemességhez, amelyre szintén vonatkoznak törvények, de szervezetenként sehol sem jegyezték be. Monarchikus rendet saját nevén szervezetenként be sem lehet jegyezni!

Tehát a Vitézi Rend, a vitézek rendje nem más, mint a nemességhez hasonlatos monarchikus rend, egy újfajta nemesi rend. Ebből viszont egyenesen következik, hogy új vitézség csak akkor keletkezhet, ha a monarchikus jogforrás, a Megszentelt Korona ténylegesen uralkodik. A Megszentelt Korona tényleges uralkodása pedig 1946. február 1-én megszűnt. Ezért ezen időponttól kezdve új vitézi rang nem keletkezhet, ami azt jelenti, hogy csak az tekinthető vitéznek, akit, vagy akinek vér szerinti felmenőjét 1946. február 1 előtt felvették a Vitézi Rendbe és ott vitézi jogaiba is beiktatták. Ennek oka, hogy monarchikus rang csak monarchikus államformában keletkezhet. Ebből adódóan, köztársaságban sem új nemesi rang, sem új vitézi rang nem keletkezhet. Ahogy a monarchiában megszerzett nemesi rang tovább él leszármazás útján a köztársaságban is - hiszen ami a Megszentelt Koronából ered, soha el nem évül - épp úgy él tovább leszármazási alapon is a vitézi rang és általa a Vitézi Rend is. Tehát nem tekinthetőek teljes jogú vitéznek azon személyek, akiknek nem volt beiktatott vitézi jogelőzménye 1946 február elsejét megelőzően.

A Megszentelt Korona mai jogállására legjobb párhuzamnak kínálkozik I. Jagelló Ulászló uralkodása 1440-1444 között, Hunyadi Mátyás uralkodásának 1458-1464-ig terjedő időszaka, valamint Habsburg II. József uralkodása 1780-1790 között. De ebbe a sorba illik bele Habsburg Ferenc József 1848-1867-es uralmi időszaka is. Werbőczy Hármaskönyvében kifejtette, hogy azon uralkodók rendeletei, adományai és végzései érvénytelenek, akiket nem koronáztak meg Szent István koronájával. (Werbőczy: Hármaskönyve) Tehát, a Megszentelt Koronából szabályszerűen levezethető és eredeztető jogok folyamatosan élnek, azok nem évülnek el, de ha az uralkodót nem koronázzák meg, akkor annak adományai érvénytelenek. Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzósága alatt a magyar nemzet elismerte a Megszentelt Korona főségét, azonban a trónt nem töltötték be, de alkalmazták a kormányzói jogintézményt, miáltal fenntartották a Megszentelt Korona uralmát. 1446 és 1453 között ugyanis a magyar rendek megalkották a kormányzói jogkört és a kormányzót (Hunyadi Jánost) felhatalmazták a birtok és a címeradományozás jogával, amivel akkor élt is a kormányzó. Horthy Miklós 1920-ban lényegében Hunyadi János jogköreit kapta meg, így rendelkezett címer- és birtokadományozási joggal, de nem nemesíthetett, ellentétben Hunyadival. Hunyadi ugyanis, a birtokadományozás által a gyakorlatban nemesíthetett. Meg kell jegyezni, hogy Hunyadi János kormányzóságához hasonlóan, a Vitézi Rend megalapításakor is volt az országnak törvényesen megkoronázott királya, aki az alapítás pillanatában még elismerte Horthy magyarországi kormányzóságát. Mivel ma hazánk államformája köztársaság és nem királyság, a mostani állapotra nem mondhatjuk, hogy király

nélküli királyság, hiszen az államforma tagadja a Megszentelt Korona főségét. Így, ellentétben a Horthy korszakkal, nem érvényesülhet jogilag a Megszentelt Korona fősége és jogalkotó ereje.

Ma a XXI. század elején, legalább 4-5 szervezet mondja magát Vitézi Rendnek és osztogatják fűnek-fának a vitézséget, sőt azt Itáliában még pénzért (500-700 euro/fő) is árusítják. Azért fontos tisztázni mi is valójában a Vitézi Rend, mert ezen szervezetek azt lovagrendnek, egyesületnek, társadalmi szervezetnek mondják, sőt ezt rávetítik a múltra is, és ezen alapon osztogatják a vitézséget. Ha tudjuk, hogy a Vitézi Rend, a vitézek rendje valójában egy nemességet pótló monarhikus rend volt, akkor kimondhatjuk, hogy ezen szervezetek bitorolják a Megszentelt Korona adományozó jogát és ez által jogtalanul adományoznak vitézi címeket.

Erre valaki ellenvetheti, hogy igen ám, de a Vitézi Rend lényegében a mindenkori magyar miniszterelnöknek van alárendelve és így jogszerű az, ha ma bejegyezzük társadalmi szervezetnek és ez alapján járunk el. Ráadásul a múltban a Vitézi Rendet mint szervezetet, soha nem jegyezték be. Ez igaz, de erre fentebb már adtam választ. Azt kell felelnem, hogy tévedésben vannak azok, akik azt hiszik, hogy a köztársaság a monarhiának mindenben utóda. Ennek oka, hogy monarhikus adományozási jog nem vihető át köztársaságba, mivel a köztársaságnak nincsen joga monarhikus rangokat és jogokat adományozni. Egy köztársaság átveheti a lovagrendeket, de azokat lovagrendként nem tarthatja meg, azok rendjeleit mint kitüntetés adományozhatja csak, minden lovagrendi és rendi jogosítvány nélkül. Tehát a Magyar Köztársaságban lehet vitézi jelvényt adni, de az nem címer, a vitézi előnév nem takar rendi állást és előjogokat, és a köztársasági alapon álló vitézség nem lehet örökletes sem, mivel az már monarhikus forma. Mivel pedig a Vitézi Rend szigorúan Magyarország jogi határaihoz volt kötött, eleve hibás és jogtalan bármiféle Vitézi Rend bejegyzés külföldön. Természetesen a név használata nem tilos, de tudni kell, hogy az ilyen bejegyzés nem lehet folyamodványa, utóda a tényleges Vitézi Rendnek, annak, amit a Főméltóságú Kormányzó Úr alapított. Ezek új kezdeményezések, amiknek semmi joga a klasszikus értelemben vett vitézséget adományozni.

Ha helyesen kívánnak eljárni ezen új alapítású vitézi szervezetek, akkor legalább két osztályra kellene tagolódniuk, mégpedig azokéra, akik leszármazási vagy saját alapon tényleges vitézek és így bírják a vitézi rangot, és azokra akik új módon lettek „vitézek” és így nem vitézek a szó eredeti értelmében és a történelmi jogot klasszikusan alapul véve. Addig amíg ezt az elvet nem követik ezen szervezetek, azt kell mondanom, hogy egyik sem tekinthető valódi vitézi szerveződésnek. Az új alapon vitézzé válóknak nem volna szabad a vitézi rangjelzőt használniuk, hiszen nincsen hozzá jogforrásuk, mivel nem uralkodik a Megszentelt Korona, így valójában nem tekinthetőek vitéznek.

Külön furcsaság az, amikor a Megszentelt Korona védelme alatt álló, és csak annak uralkodásától függő, kifejezetten a magyar rőghöz kötött szervezetet egy külhoni szerveződés jogi ernyője alá tuszkolnak be, jelesen az I.C.O.C. (International commission for orders of chivalry = Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottsága) alá rendelik és annak kívánalmait elégítik ki. Így lett a magyar Vitézi Rend árucikk Olaszországban 500-700 euróért, és így pompáznak ma olaszok kardos vitézi címerrel. Ez körülbelül olyan, mintha a német légierő pilótáit London bombázásáért angol Viktória Kereszttel tüntetnék ki.

Itt kell megjegyezni, hogy az I.C.O.C.-nak nincsen semmiféle elismerési és megerősítési joga, valódi jogi értelemben, mivel nem rendelkezik fons honorum joggal. Így az I.C.O.C. nem más, mint egy magánszemélyek által alapított egyesület. Ehhez hasonló egyesületre több példái is található, mivel ilyen bárki létrehozhat. Éppen ezért, az ilyen egyesületek nem válhatnak jogforrássá és jogbiztosítókká sem. Ma egy lovagrendet elismerni, vagy megerősíteni, joga van Őszentségének a pápának, illetve a monarhiák fejeinek.

Itt kell megjegyezni, hogy egy monarhikus rendet már önmagában is bohózatba illő saját néven bejegyezni. Kérem én, hogy nézne ki, ha valaki bejegyeztetné ma a Magyar Nemesi Rend Egyesületet és ettől kezdve annak elnökeként osztogatná a magyar nemességet. Nevetséges lenne, és teljesen kivívná a tényleges nemesség ellenszenvét. Valahogy így áll a helyzet a Vitézi Renddel is. És mivel monarhikus rendről van szó, aminek rendiségét már kifejtettem, nem véletlen ezek után az sem, hogy Horthy alatt nem született olyan szervezeti bejegyzés, hogy Vitézi Rend, mert ha született volna ilyen, az bitorolta volna a Magyar Állam és a Megszentelt Korona monarhikus jogait. A rendiséget ugyanis nem a szervezeti bejegyzés, hanem a közös jogok és köteleességek alkotják és adják. Már csak azért sem lehet névre bejegyezni egy monarhikus rendiséggel bíró rendet, mivel alanyi jog után nem szedhető tagdíj csak azért, hogy valaki rendtag legyen, de tagdíjat szed minden egyesület, hiszen ott nem alanyi jogon tag valaki, hanem vásárlás által. A monarhikus rend, illetve rendek neve azonban a törvényekben rendre előfordulnak, anélkül, hogy azokat szervezatként bárki bejegyezte volna.

Mi lehet tehát a kiút? A vitézi értékeket és hagyományokat nem szabad veszni hagyni! A leghelyesebb, ha a különböző vitézi szervezetek saját tagságukat csoportokra, avagy osztályokra bontják. Az I. osztályba tartoznak azok, akiknek jogforrása, avagy beiktatott jogelőzménye 1946.02.01 előtt kelt, míg a többi csoportba azok kerülnének, akiket ez után vettek vagy vesznek fel a szervezetbe, korábbi beiktatott jogforrás nélkül. A megkülönböztetés eredményeként pedig nem sérülne a Megszentelt Korona joghatósága, de még is mód nyílik arra, hogy a kimagasló teljesítményeket el lehessen ismerni. Mind emellett pedig figyelni kell arra, hogy a szervezet élén olyan személy álljon, akinek beiktatott jogforrása még a Magyar Királyság, mint államforma idején keletkezett, továbbá, hogy a rendi előjárók többsége is az I. csoportból kerüljön ki. Ily módon, a jelen körülmények között is megőrizhető a vitézi eszme.

A XXI. század eleji kis kitérő után térjünk vissza a Vitézi Rend történelmi fénykorának korszakához.

Mivel a szervezet jelentős földbirtokkal rendelkezett, (1926-ban 57 912 kh. és 5080 négyszögöl) és tovább kívánta gyarapítani a vitézi telkek számát és az azon élő családok számát is, gondoskodni kívánt a gazdák továbbképzéséről. Mert nem elég a földnek tulajdonosává válni, azt meg is kell tudni művelni. Ugyanis a megműveletlen föld a nemzet kárára van. Ezért 1926-ban Örkényben a Vitézi Szék támogatásával létrejött egy gazdaképző intézmény.

Az iskolát Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, Pálóczi Horváth István és felesége, Katona Iona alapította 1926-ban. Az iskola alapjait azzal rakták le, hogy 4 kat. hold 225 négyszögöl belső telket, a rajta levő épületekkel, és 15 kat. hold vitézi telket ingyen adományoztak a Vitézi Rend részére abból a célból, hogy Örkényben a vitézek és várományosaik, valamint a kiscgazdák fiai részére gazdaképző iskola létesüljön. Mayer János földművelésügyi miniszter az iskola létesítéséhez anyagi- és erkölcsi támogatást nyújtott. Rendkívüli segéllyel biztosította az épületek átalakításához szükséges anyagi fedezetet, műszaki hivatala pedig az itt folyó munkákat irányította. Az iskola működését a 66.625/1926. IX. 1.sz. alatt július 3-án kiadott rendeletével hagyta jóvá. Az adományozók között szerepelt Fülöp Józsiás Szász Coburg és Gothai királyi herceg, a gróf Koháry, és Nándor Szász Coburg és Gothai hercegi hitbizományok haszonélvezője is, aki mint szomszédos nagybirtokos a pusztavacsi birtokaiból 200 kat. hold földet adományozott ingyen az iskola részére. Örkény község 1 kat. hold területet adományozott ingyen az iskola részére, a belső telek megnagyobbítására. Ezzel az iskola belső területe 5 kat. hold 225 négyszögöltre nőtt.

A gazdaképző iskola célja az volt, hogy a Vitézi Rend telkes vitézeit és vitézi várományosait, valamint a keresztény vallású kiscgazda fiatalokat, hazafias szellemben nevelje és tanult gazdákká képezze, továbbá hogy gazdasági és kulturális előadásokat, tanfolyamokat

tartson a gazdatársadalom részére, és a hozzáforduló gazdákat tanáccsal lássa el. Az egyéves képzés tananyagát úgy építették fel, hogy az iskolában végzett fiatalok visszatérve otthonukba képesek legyenek birtokaik önálló, eredményes, példamutató vezetésére, és ezáltal vezető szerep betöltésére a gazdatársadalomban.

A felajánlás elfogadása után megkezdődhetett az iskola kiépítése. Az iskola szervezését Székely Jenő miniszteri tanácsos, okleveles gazda végezte. A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolája, az elhúzódo építési munkálatok miatt, csak 1926. november 20-án kezdte meg működését.

Az iskolát Horthy Miklós kormányzó, a Vitézi Rend megalapítója és főkapitánya avatta fel ünnepélyes keretek között, 1927. június 12-én. A felavatáson a Vitézi Rend és a közélet számos vezetője megjelent. Jelen volt: vitéz József királyi herceg; Mayer János földművelésügyi miniszter; dr. Schandl Károly földművelésügyi államtitkár; Pálóczi Horváth István nagybirtokos, az iskola alapítója; vitéz Bulcsi Janky Kocsárd lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka; vitéz tiszabeői Hellenbronth Antal nyugalmazott tüzérségi tábornok, a főkapitány helyettese; vitéz Igmándy-Hegyessy Géza, az Országos Vitézi Szék ügyvezető törzskapitánya; dr. Tóth Jenő államtitkár; dr. Czvetkovics Ferenc miniszteri osztálytanácsos; dr. Hoffer László országgyűlési képviselő; Szántó Pál a járás főszolgabírója; a vitézi székkapitányok; a minisztériumok, vármegyék, városok, mezőgazdasági kamarák tisztségviselői; a községek küldöttei; a vitézek, gazdák; a tanulók és szüleik. A megjelentek névsorából megállapítható, hogy a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájának avatása jelentős esemény volt. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

Az Országos Vitézi Szék és a Földművelésügyi Minisztérium együttműködésének köszönhetően, az iskola 1926-ban, az alsófokú mezőgazdasági szakoktatási intézményhálózatba tagozódott be. Az örkényi gazdaképző iskola egyedi intézmény volt, nem volt beilleszthető sem a téli gazdasági iskolák soraiba, sem a földművesiskolák közé. Az iskolában folyó képzést tekintve, inkább a földművesiskolákhoz hasonlított. A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi és gazdasági főfelügyelete alatt állt. A szakoktatási intézmények közül, csak ennek az iskolának volt kiemelt célja a vitézek és a vitézi várományosok képzése. Egyedi volt abban a tekintetben is, hogy a Vitézi Rend egyetlen mezőgazdasági oktatási intézménye volt az országban.

Az iskola az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi- és gazdasági főfelügyelete alatt működött. Az intézmény közvetlen irányítása és ellenőrzése, a Vitézi Rend Főszéktartósága IX. osztályának hatáskörébe tartozott. A gazdaképző iskolát az igazgató vezette. A tantestület tagjai: az igazgató, a gazdasági tanár, a kertészeti intéző, a gazdasági gyakornok és a testnevelési oktató voltak. A szaktanárokat a földművelésügyi miniszter nevezte ki az iskolához. Munkakörükben többek között tanították az elméleti szaktantárgyakat, irányították a gyakorlati képzést, a gazdakört, a dalkört, a levante egyesületet, vezették az iskola gazdaságának egyes egységeit és az intézmény adminisztrációját, valamint az ételmezést és az internátust is. Feladataikat az ún. ügyköri leírások részletezték.

A tanári testülethez tartoztak az Országos Vitézi Szék által megbízott óraadók is. A tanári értekezleteken azonban csak a munkakörük, vagy az intézményt érintő általános kérdések megtárgyalásáig vehettek részt. Az óraadók közül: orvos az egészségtant; állatorvos az állategészségtant; erdőmérnök az erdőszetet; énektanár az éneket; okleveles tanító (tanítónő) a magyar nyelvet, történelmet, a népies irodalmat és a számtant tanította. A hittan tanítását a római katolikus plébános, és a református lelkész végezték. Az iskolánál dolgozó tisztviselők felettes hatóságainak sorrendje a következő volt: igazgató, Országos Vitézi Szék, földművelésügyi miniszter.

Az iskolai alkalmazottak közül a munkafelügyelő, és a gazdaasszony felvételekor az Országos Vitézi Szék jóváhagyására volt szükség. A többi alkalmazott felvétele és elbocsátása az igazgató hatáskörébe tartozott.

Az intézmény tanügyi, gazdasági és üzemi működésének ellenőrzését egy öttagú ellenőrzőbizottság végezte. A bizottságban az Országos Vitézi Szék két képviselője (a törzskapitány és a gazdasági szakreferens), a földművelésügyi miniszter két megbízottja és az alapító (képviseelője vagy jogutóda) kapott helyet.

Az iskolában a képzés időtartama egy év volt. A tanév október 1-jén kezdődött és szeptember végéig tartott. A tanév két félévből állt. Az első vagy téli félév október 1-jétől március közepéig, a második vagy nyári félév március közepétől szeptember végéig tartott. Az első félév elméleti vizsgával, a második félév pedig az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött.

Az iskola ötven tanuló bentlakását tudta biztosítani. A helyben lakó kiscgazda fiatalokat, amennyiben megfeleltek a felvételi feltételeknek, mint bejáró tanulókat kedvezményes tandíjfizetéssel felvették az iskolába.

A szünidőkben és ünnepnapokon az iskolában oktatás nem volt. A tanulók a karácsonyi- és a húsvéti szünetekben hazautazhattak otthonukba.

Az iskolában megtartott hivatalos ünnepek: az aradi vértanúk napja (október 6.); Miklós napja (december 6.); március idusa (március 15.); a hősök emléknapja (május 30.); a vitézi avatás napja (június); Szent István napja (augusztus 20.).

Az iskolába a vitézek, vitézi várományosok és a keresztény vallású, földbirtokkal rendelkező kiscgazdák fiai jelentkezhetek. A vitézek és vitézi várományosok jelentkezése, a vármegyei vitézi székkapitányok által minden év júniusában kibocsátott pályázati hirdetés alapján történt. A felvételi kérelmeket, a csatolandó okmányokkal, a jelentkezőknek augusztus 15-ig kellett személyesen benyújtani a megyei székkapitányságokhoz, az Országos Vitézi Székhez címezve.

A felvételi feltételek és a kérelemhez csatolandó iratok a következők voltak:

- születési bizonyítvány, amellyel a jelentkező igazolta, hogy a 17. életévét betöltötte;
- orvosi bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy ép, egészséges testalkatú és himlő elleni védőoltásban részesült valamint, hogy sérv, tüdőbaj és más fertőző betegségben nem szenved;
- írásbeli nyilatkozat a kérelmező szüleitől (vagy gyámjától), amelyben vállalják, hogy a képzés költségét az iskola pénztárába pontosan befizetik;
- iskolai bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy jól tud írni, olvasni és számolni;
- hatósági erkölcsi bizonyítvány;
- községi bizonyítvány, amely feltüntette a kérelmező foglalkozását, vagyoni állapotát, kiskorúak esetén a szülők vagyoni állapotát, a testvérek számát és életkorát.

A jelentkezők kérelmeit, véleményezéssel, a székkapitányok terjesztették fel az Országos Vitézi Székhez.

Azok a vármegyék, testületek, magánszemélyek, akik az oktatási és ellátási díj mértékéig - évi 550 pengő - alapítványt tettek, vagy a díj befizetésére kötelezettséget vállaltak, egy a felvételi feltételeknek megfelelő tanulót küldhettek az iskolába. A felvételre ajánlott tanuló okmányait, minden évben, augusztus 15-ig kellett benyújtani az Országos Vitézi Székhez.

A kiscgazdák fiainak a kérelmeiket, a szükséges okmányokkal az iskola igazgatóságához kellett beküldeni augusztus 15-ig, az Országos Vitézi Székhez címezve. A beérkezett kérelmeket az iskola továbbította a felettes hatóságához. A beérkezett anyagokat áttanulmányozva, az Országos Vitézi Szék döntött a felvételt nyert tanulókról. Határozatáról értesítette az iskola igazgatóságát, a vármegyei székkapitányságokat és a földművelésügyi minisztert. A tanulókat, a sikeres felvételtől, a gazdaképző iskola igazgatósága tájékoztatta.

A felvételt nyert bentlakó tanulóknak az ellátásért, személyenként, évi 550 pengőt kellett fizetniük.

Ebből az összegből:

- 10 pengőt a beiratkozásért;
- 60 pengőt a bútor- és eszközhasználatért;
- 120 pengőt a mosásért, fűtésért és a világításért;
- 360 pengőt az étellezésért fizettek.

Az iskolába bejáró tanulók, a beiratkozásért és a felmerülő egyéb kiadásokért, évi 150 pengőt fizettek személyenként.

Az ellátási díjat két részletben - a tanév elején és félévkor - előre kellett az iskola pénztárába befizetni. Részletfizetésre csak rendkívüli esetben volt lehetőség.

A tanév folyamán az iskolából kimaradt tanulók befizetett díjainak visszafizetéséről, az Országos Vitézi Szék döntött.

Az iskolában az orvosi ellátás ingyenes volt, de a gyógyszerekért fizetni kellett. Nagy jelentősége volt annak, hogy a vármegyék, testületek és magánszemélyek is fedezhették az általuk kiválasztott vitézek, vitézi várományosok és kispapok tanulmányait azzal, hogy az ellátási és oktatási költségek befizetésére kötelezettséget vállaltak, vagy ebben az összegben alapítványt hoztak létre az iskolánál.

Az alapítványi helyek létesítése rendszerint egy évre szólt, megújításuk évente történt. Az iskolánál létesített alapítványokról készített kimutatás szerint, 1940-ben 23 vármegye, valamint a monori és a tamási járások, összesen 29 alapítványi helyet tartottak fent az intézménynél.

Az iskolában elméleti és gyakorlati oktatást folyt. Az elméleti tantárgyak a szaktantárgyak és a közismereti tantárgyak voltak. A közismereti tantárgyakat a szélesebb körű ismeretszerzés, és a szakmai tantárgyak megértése céljából tanították. A szaktantárgyak közé tartoztak a növénytermesztési-, állattenyésztési, üzemtani, erdészeti, szőlőművelési és kertészeti tantárgyak. A tanulók a szükséges gyakorlati ismereteket az iskola gazdaságában, a tanárok irányításával sajátították el. A gyakorlati oktatás csak vasárnap és ünnepnap szünetelt, de a szükséges munkákat a tanulók külön beosztás szerint ezeken a napokon is elvégezték. A hallgatók, az iskola gazdaságáról, az ún. napi- és heti rendelkezéseken, folyamatos tájékoztatást kaptak a tantestület tagjaitól, valamint itt beszéltek meg és egyeztették a gazdasági és a kertészeti munkákat is. A tanulók ezen kívül folyamatos képzésben részesültek a háziipari faragómunkákban, valamint a kosár-, seprő- és kefekötésben.

Az elméleti oktatás tantárgyai és óraszámai is eltérőek voltak a két félévben. A fő hangsúlyt a szakmai tárgyra, ezeken belül is a növénytermesztésre, a kertészet és szőlőművelésre, valamint az állattenyésztésre helyezték. Az elméleti oktatás tárgyai az első félében: talajművelés és általános növénytermesztés; állattenyésztés; gazdasági számvitel; kertészet és szőlőművelés; erdészeti; magyar nyelvtan, helyesírás és fogalmazás; számtan, mértan; földrajz; természettani és vegytani alapismeretek; történelem és alkotmánytan; egészségügy és állategészségügy, valamint az önképző gazdakör voltak. Az első félévben a tantárgyakat heti 27 órában tanították. A második félév tantárgyai: növénytermesztés, rétművelés, hasznos és káros állatok; állattenyésztés; kispapok berendezése, üzem és károk becslése; kertészet és szőlőművelés; méhészet és selyemhernyó-tenyésztés; erdészeti; magyar nyelvtan, helyesírás, magyar irodalom rövid népies ismertetése; alkotmánytan; számtan; földmérés; gazdasági földrajz és éghajlat; természettan és vegytan; egészségügy és állategészségügy, továbbá az önképző gazdakör voltak. Ebben a félévben az elméleti oktatás heti 29 óra volt.

Az elméleti oktatáson kívül, naponta háziipari oktatást, valamint testnevelési gyakorlatokat is tartottak, továbbá heti egy órában hittant is tanítottak az iskolában. Az elméleti oktatás a téli és a nyári félévben is - vasárnap kivételével - reggel 8 órától 12

óraig tartott.

A gyakorlati képzésre rendelkezésre állt a 15 kat. holdas vitézi telken kialakított mintagazdaság, és a pusztavacsi klementínai kerületben fekvő 200 kat. holdas földbirtok. A tanulók, ezeken a területeken sajátították el a szaktárgyakat oktató tanárok irányításával, a gazdálkodáshoz szükséges talajművelési-, növénytermesztési-, állattenyésztési-, erdészeti-, üzemtani-, szőlő és kertművelési gyakorlati ismereteket. A gyakorlati oktatási idő az első félévben heti 22 óra, a második félévben heti 25 óra volt. A gyakorlati foglalkozásokon a hallgatók a gazdaságban előforduló összes munkát elvégezték.

Az oktatás a téli félévben 13 órától 15 óráig, a nyári félévben pedig reggel 1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig és délután 1/2 14^h-tól 18^h-ig tartott, a napi rendelkezések szerint. Szombaton délután, valamint vasárnap és ünnepnapokon nem volt oktatás.

Az iskolában háziipari oktatást is tartottak, amelynek célja az volt, hogy a tanulók fejlesszék kézügyességüket, és megfelelő jártasságot szerezzenek a kosár-, seprő- és kefekötésben, valamint a faragómunkákban. A háziipari oktatást hétfőtől péntekig, délutánonként tartották meg, a napi rendelkezések alapján.

A tanulók gyakorlati képzése megkövetelte egy mintagazdaság kialakítását az iskolában, amelyre a felajánlott 15 kat. holdas vitézi telek volt a legalkalmasabb, közeli fekvése miatt.

A gazdaság területi megoszlása a következő volt:

- szántóföld	11 kat. hold
- erdő /akác/	1.kat. hold
- szőlő	1.kat. hold
- gyümölcsös	1.kat. hold
- konyhakert és faiskola	1/2.kat. hold
- erdő /fűz/	1/4.kat. hold
- belső telekrész	1/4.kat. hold
összesen:	15 kat. hold

A belső telekrészen egy tanya és az állattartó melléképületek - ólak, istállók - voltak kialakítva. A 11. kat. hold szántóföld négy 2,5 kat. holdas táblára lett felosztva, amelyen négyes vetésforgót alkalmaztak. A megmaradt 1 kat. hold területen lucernát termesztettek. A közlekedő útvonalak mellé és a parcellák szegélyére gyümölcsfákat (cseresznye-, meggy-, diófa) telepítettek. A méhészetet a gyümölcsös melletti területen alakították ki. A gazdaság rendelkezett igásállománnyal, tehenészettel, sertésállománnyal, valamint nyulakat és baromfit is tenyésztettek. Az állatszaporulat egyik részét az iskola konyhája dolgozta fel, másik részét pedig értékesítették vagy tenyésztésbe fogták. A pusztavacsi birtokot, a nagy távolság miatt, bérbe adta az iskola, és csak a 30-as évek második felében kezdtek gazdálkodni rajta.

A képzés kiegészítő részei:

- a gazdaságszervezésben történő önálló szerepvállalás elsajátítása céljából ifjúsági gazdaságok,
- a nemzeti érzés ápolása céljából dalkör,
- a testnevelés és a fegyelemhez szokás érdekében levente-oktatás volt az iskolában.

Az önképző gazdaság és a dalkör célja:

- a gazdasági ismeretek gyarapítása,
- a hazafias, vallásos és erkölcsös élet ápolása,
- a káros szórakozásokról történő leszoktatás, az illemre, tisztességre, mértékletes és takarékos életmódra nevelés,

- a szövetkezeti forma megismertetése és a gazdatársadalomban betöltendő önálló szerepvállalásra nevelés volt.

Az ifjúsági dalkörben közös éneklés volt, amely a nemzeti érzés erősítését és a tanulók szórakozását szolgálta. A gazdakör és a dalkör egy-egy tanárának felügyelete alatt működött. Tisztségviselői: az ifjúsági elnök, alelnök, jegyző, pénztáros és a könyvtáros voltak. Az iskola minden tanulója tagja volt. A gazdakör és a dalkör szombat délutánoként tartotta gyűléseit, az órarendben meghatározott időpontban. Az iskolában és a községben is több nyilvános fellépésük volt az ünnepnapokon.

A levante egyesület az Országos Testnevelési Tanács által meghatározott foglalkozási terv alapján működött. A testnevelési gyakorlatokat, vasárnap kivételével, reggelente tartották meg az iskolában. A levante egyesület a félévi és az év végi vizsgákon testnevelési díszgyakorlatokat mutatott be.

Az iskola egyik feladata az volt, hogy a gazdatársadalom részére gazdasági és kulturális előadásokat tartson, s a hozzáférhető gazdákat tanácsal lássa el. Az örkényi gazdaképző iskolához az alsódabasi-, a dunavecsei-, a központi-, a ráckevei és a kunszentmiklósi járások tartoztak. Ezeket a 6-30 előadást magában foglaló tanfolyamokat, télen az esti órákban, a mezőgazdasági munkák megkezdése után, vasárnap és ünnepnapokon tartották. Az iskola gazdasági tanárai az 1933/34-es tanév végéig, 41 községben 4204 fő részére tartottak népies gazdasági előadásokat.

Az ország különböző településeiről érkező tanulók az iskola internátusában voltak elhelyezve. A beköltözéskor kötelesek voltak magukkal hozni: 1 ünneplő ruhát, 1 munkaruhát, 6 db inget, 6 pár cipőt, 4 db törülközőt, 6 db zsebkendőt, 6 pár kapcát, 1 pár munkacipőt, 1 pár csizmát, 1 db 2mx1m-es szalmazsákot, 2 db lepedőt, 1 db párnát, 2 db párnahuzatot, 1 db szürke kéksávós pokrócot, 1 db ágyterítőt, 1 db kést, 1 db villát, 1 db kanalat, 1 db kiskanalat, 1 db vizespoharat, valamint a ruhamosáshoz 5 kg szappant.

A tanulók napi háromszori étkezéséről az iskola gondoskodott. A nőtlen tisztviselők és az iskola vendégei a tisztai étkezőben, a tanulók pedig a közös étkezőben étkeztek. Az ételmezési feladatokat, a megfelelő számú főző- és segédzeméllyel, gazdaasszony látta el. A bentlakó tanulók december 23-tól január 2-ig és húsvétkor, az ünnep előtti nagycsütörtöktől az ünnep utáni keddig, otthonaikba utazhattak.

Napirend a téli félévben

6^h - felkelés;
 6^h-tól 1/2 7^h-ig- tisztálkodás, öltözködés;
 1/2 7^h-tól 7^h-ig- reggelizés;
 7^h-tól 8^h-ig - testnevelési gyakorlatok;
 8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;
 12^h-tól 13^h-ig - ebéd és pihenés;
 13^h-tól 17^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
 17^h-tól 19^h-ig - tanulás;
 19^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
 21^h - lefekvés;

Napirend a nyári félévben

5^h - felkelés;
 5^h-tól 1/2 6^h-ig - tisztálkodás, öltözködés;
 1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig- gyakorlati foglalkozás;
 1/2 7^h-tól 1/2 8^h-ig - tanulás és testnevelési gyakorlatok;
 1/2 8^h-tól 8^h-ig - reggelizés;
 8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;

12^h-tól 1/2 14^h-ig - ebéd és pihenés;
1/2 14^h-tól 18^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
18^h-tól 1/2 20^h-ig - tanulás;
1/2 20^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
21^h - lefekvés;

A hetesi szolgálatot végző tanulók, valamint az istállóban elvégzendő munkákra beosztott tanulók a napirendtől eltérően, a számukra meghatározott időpontokban keltek. A napirend, vasárnap és ünnepnap kivételével, a hét minden napjára érvényes volt. Vasárnap a tanulók istentiszteleten vettek részt, utána pihenéssel és szórakozással töltötték szabadidejüket.

Az iskolában az első félév elméleti vizsgával, a második félév az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött. A félévi vizsgát március második felében tartották meg, vizsgabizottság jelenlétében. A nyilvános záróvizsgát szeptemberben tartották meg, amelyre meghívták az iskolánál alapítványt létesítőket, a gazdasági kamarákat és a gazdasági egyesületeket is.

A záróvizsgán a tanulók elméleti és gyakorlati tudását a vizsgabizottság tagjai értékelték. A bizonyítványban feltüntették a tanulók általános képezését a következő minősítések egyikével: kiváló gazda; jó gazda; megfelelő gazda.

Az iskola továbbfejlesztése során az Országos Vitéz Szék fonó-szövő üzemet alakított ki az örkényi gazdaképző iskolában 1936-ban. Az üzem kettős célt szolgált. Egyrésztől termelő tevékenységet folytatott, másrésztől egy újabb képzés, a textilipari szakmunkásképzés gyakorlati oktatását biztosította.

A textilipari képzésre a Vitézi Rend tagjainak gyermekei jelentkezhettek, a vármegyei székkapitányok által minden év júliusában kiadott pályázati felhívása alapján. A kérelmeket a vármegyei székkapitányokhoz kellett benyújtani, akik ezután a kérvényeket véleményes javaslattal továbbították az Országos Vitézi Székhez címezve, a Vitézi Rend Fonó-szövő Tanüzem Felügyelőségéhez. A felvételre elsősorban a többgyermekes vitézek gyermekei tarthattak igényt. A tanulók felvételéről az Országos Vitézi Szék döntött, és erről minden jelentkezőt írásban értesített.

A képzés időtartama 2 év volt. A tanév október 1-jétől szeptember végéig tartott. Minden tanév két félévből állt. Az első félév október 1-jétől március végéig, a második félév március végétől szeptember végéig tartott. Minden félév vizsgával, a tanév pedig záróvizsgával végződött. A második év végén a tanulók egy bizottság előtt vizsgáztak a 2 év anyagából, az iskola sikeres elvégzéséről bizonyítványt kaptak. A felvehető tanulók száma 10 fő volt, tehát a két évfolyamon összesen 20 fő tanulhatott évente az iskolában. A hallgatók elméleti oktatását Perl Sándor textilipari mérnök végezte, akit az Országos Vitézi Szék bízott meg a feladat ellátásával a képzés megindulásakor. Az elméleti oktatás tantárgyai: általános anyagismeret, általános szakszámítás és a fonástechnológia voltak. A gyakorlati képzés keretében a tanulók anyag-előkészítést, kártolást, fonást tanultak, és megismerkedtek a gépek felépítésével és működésével. A gyakorlatot az üzemvezető, a művezetők és a segédművezetők irányították.

A fonó-szövő üzemet közvetlenül az üzemvezető irányította, de a felügyeletet, ellenőrzést és a felsőbb irányítást az Országos Vitézi Szék által kiküldött hadbiztos látta el. Az üzem a honvédség részére takarókat, az egészségügyi intézmények részére fehér takarókat, a textilipari üzemek részére pedig különböző színű fonalakat gyártott. A fonó-szövő üzem működéséről, és a képzésről Szamosi Pál örkényi, és Vass Károly dévaványai lakosok visszaemlékezései révén sikerült tágabb képet kapni. Mindketten vitéz családok gyermekeiként jelentkeztek a textilipari képzésre.

Az 1943/44-es tanév volt az utolsó képzési év a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájában.

1944 őszén (szeptember vége-október eleje) érkezett meg a kiürítési parancs az iskolába. Az iskola kiürítésekor a tanulók, tanárok és az oktatók is elhagyták az intézményt.

Az örkényi gazdaképző iskola története szorosan összefüggött a két világháború közötti Magyarország történetével, mivel a Horthy Miklós által alapított Vitézi Rend intézménye volt. Az iskola a Vitézi Rend, és a korszak elvárásainak megfelelően oktatta és nevelte a vitézeket, vitézi várományosokat és a kispazda fiatalokat. A népies gazdasági előadások megtartásával, segítette a környezetében élő mezőgazdasággal foglalkozó emberek munkáját. Az iskola teljesítette feladatát, és elvülhetetlen érdemeket szerzett a földműves társadalom képzésében.

1940-ig 457, majd az utána következő négy évben, a visszaemlékezések szerint, további 140-150 képesített gazda került ki az iskolából. A képzés, és a hazafias nevelés megfelelt az Országos Vitézi Szék, és a szakmai főfelügyeletet ellátó Földművelésügyi Minisztérium elvárásainak. Az iskola maradéktalanul teljesítette az alapítók által megfogalmazott célkitűzéseket és elvárásokat is.

Rendi intézmény lévén, egyedi helyet foglalt el a magyar mezőgazdasági szakoktatási rendszerben.

A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája 1944 őszén szüntette be működését, és ezzel az iskola történetének első szakasza lezárult. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

A Vitézi Rend oly módon is kivette a részét a nemzeti oktatási programból, hogy 1 vagy 2 általános iskolát is fenntartott. Idővel az alapfokú oktatási hálózatot tovább kívánták bővíteni, de erre a háború miatt nem került sor.

Ha már szóba került az oktatás, akkor nem mehetünk el szó nélkül a mellett, hogy 1924-től kezdve a vitézek, a rejtett honvédelmi program keretében, részt vettek a levanteoktatásban és ez által a fiatalság nemzeti szempontú nevelésében. (Tátrai Szilárd 1997. 61. old.)

Ha már sor került a Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Intézetének bemutatására, érdemes megnézni a Vitézi Rend birtokállományának változását is.

Vitézi Rend birtokállománya 1920-1942 között.

Év	Avatot tiszti	Avatot tiszti legény ségi állományú	Birtokos tiszti	Birtokos legénység i állományú	Ingye n feljára ntlott telek	Saját alapítású tiszti telek	Saját alapítású legénység i telek	Országos Földbirtokintéző Bizottság (O.F.B.) által megváltandó föld	Ingyenes tiszti telket kapott	Ingyenes legénység i telket kapott	Megváltott tiszti telek O.F.B. által	Megvált ott legénység i telek O.F.B. által	Háborús emlékalapból vett tiszti és legénységi telek	Vitézi házak
1920-1922. XII.31	403		-	-	8 948 kat.hold	31 telek 9 341 kat hold	356 kat hold		20	277	-	-	-	- Össz: 18 646 kat hold
1923-1925. XII.31	878	4290	-	-	2005 kat.hold	35 telek 3516 kat hold	27 530 kh. és 4123 négyszögöl		26	40	73	1150	-	- Össz: 52 241 kh. és 4120 négyszögöl
1926	379	1137	-	-	-	11 telek 565 kh. és 92 négyszögöl	51206 kh és 868 négyszögöl		3	20	48	543	-	- Össz: 57 912 kh. és 5080 négyszögöl
1927	290	811	-	-	358 kh. és 1433 négyszögöl	3 telek 96 kh. és 598 négyszögöl	2391 kh. és 1347 négyszögöl		5	13	16	235	-	- Össz: 60 757 kh. és 8458 négyszögöl
1928	363	607	-	-	568 kh	2 telek 35 kh. és 347 négyszögöl	1855 kh		4	10	61	122	-	- Össz: 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1929-1932	Vitézek összesen fő	száma 12 575	Összes tiszti birtokos száma eddig 389	Összes legénység i birtokos száma eddig 3362	-	Összesen 46	Összesen 32	-	Összesen 100	Összesen 715	Összesen 232	Összesen 2548	-	- Össz. 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1933	Vitézek összesen fő	száma 13 384	Kiadott föld vitézi birtokokra 60 102 kh.	Összes. 3369	Összesen 99 tiszti és 695 legény ségi	Összesen 48	Összesen 31	-	Összesen 275	Összesen 2648	-	-	-	- Össz. 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1934	Vitézek összesen fő	száma 13 914	Kiadott föld vitézi birtokra 61 882 kh és 264 négyszögöl	Összesen 3379	-	Összesen 53 telek 7701 kh.	Összesen 30 telek 207 kh.	-	Összesen 103 telek 4352 kh	Összesen 722 telek 8449 kh.	Összesen 278	Összesen 2668	-	- Össz: 83 924 kh.
1935	Vitézek összesen fő	száma 15 101	Kiadott föld vitézi birtokra 63 506 kh	Összesen 3421	-	Összesen 53 telek	Összesen 30 telek	-	Összesen 108	Összesen 731	Összesen 286	Összesen 2716	-	-
1936	Vitézek összesen fő	száma 15 941	Kiadott föld vitézi birtokra 65 508 kh	Összesen 3624	-	Összesen 58 telek	Összesen 30 telek	-	Összesen 111	Összesen 745	Összesen 296	Összesen 2785	-	-
1937	Vitézek összesen fő	száma 16 703	Kiadott föld vitézi birtokra 69 357 kh és 5650 négyszögöl	Összesen 3786	-	Összesen 63 telek	Összesen 31 telek	-	Összesen 118	Összesen 768	Összesen 301	Összesen 2861	-	-
1938-1939	Vitézek összesen fő	száma 19 286	Kiadott föld vitézi birtokra 76 672 kh 10 670 négyszögöl	Összesen 4297	5000 kh hold a zsidót örvé n alapj á n	Összesen 72 telek	Összesen 38 telek	-	Összesen 222	Összesen 857	Összesen 336	Összesen 3087	-	-
1940	Vitézek összesen fő	száma 20 693	-	Összesen 4605	-	-	-	-	-	-	-	-	29 tiszti telek és 399 legénységi telek	103 ház (saját építésű)
1941	Vitézek összesen fő	száma 23 049	-	Összesen 4751	-	Összesen 79 telek	Összesen 42 telek	-	Összesen 136	Összesen 857	Összesen 379	Összesen 3387	Összesen 33 tiszti telek és 465 legénységi telek	103 ház Órkényi Gazdaképző intézet valamint 1 vagy 2 általános iskola
1942 (lásd külön táblázatban)			Kiadott föld vitézi birtokra 93 975 kh											

Az 1920-as évek végéig a vitézek 30%-a kapott telket.

Vitézi birtokok állapota 1942. XII.31-ig

<i>Országos Földbirtokintéző Bizottság által</i>	<i>31 165 kh</i>
<i>vagyonsváltásért felajánlott földek</i>	
<i>Megváltandó földek</i>	<i>16 220 kh</i>
<i>Saját alapítás</i>	<i>13 844 kh</i>
<i>Bérföld</i>	<i>1 922 kh</i>
<i>Háborús emlékalapból vett föld</i>	<i>9 546 kh</i>
<i>Telepítés</i>	<i>19 923 kh</i>
<i>Zsidó kisbirtok</i>	<i>4 916 kh</i>
<i>Zsidó rendes birtok</i>	<i>44 872 kh</i>
<i>Ingyenes földek</i>	<i>15 582 kh</i>
<i>Összesen</i>	<i>157 990 kataszteri hold</i>

Az 1920-as évek végén a Vitézi Rend tagjai 15 000 lóval és tehénnel rendelkeztek.

Vitézek megoszlása (1942 év végéig) és tényleges száma összesen 23 000 fő, ebből a telkes vitézek száma 5378 fő

A vitézek létszámának és telekviszonyainak alakulása a 30/40-es években

Év	A vitézek létszáma	A birtokba helyezett vitézek száma			A vitézi telkek összterülete
		tiszti	legénységi	összesen	
1932	12 575	389	3 362	3 751	60 102 kh
1933	13 384	401	3 369	3 770	60 802 kh
1934	13 914	412	3 379	3 791	61 882 kh 264 n.öl
1935	15 101	419	3 421	3 840	63 506 kh
1936	15 941	469	3 624	4 093	65 508 kh 909 n.öl
1937	16 703	490	3 780	4 270	69 357 kh 656 n.öl
1938	17 060	505	3 895	4 400	71 269 kh 491 n.öl
1939	19 286	568	4 297	4 865	76 672 kh 1 067 n.öl
1940	20 693	610	4 605	5 215	nincs adat
1941	23 049	627	4 751	5 378	93 976 kh

A Vitézi Rend a zsidó ingatlanok kisajátításakor kedvezményezett helyzetben volt.

Az 1939. IV. tc. nemcsak a vállalkozó vitézeknek kedvezett, hanem magának az egész Vitézi Rendnek is. E törvény alapján jutott kb. 5000 kh birtokába a rend, melyből 317 vitézi telket juttattak 6 tiszti és 311 legénységi vitéz részére.

Az 1942. XV. tc. rendelkezései a telepítés lehetőségeinek kimerülése után újabb földterületek megszerzését jelentették a rend számára. A Vitézi Rend ennek folytán lett a zsidókat érintő hátrányos döntések egyik fő haszonélvezője. Az 1942. XV. tc. végrehajtása érdekében kiadott 535.438/1942. VII.A.2. FÜM számú rendelettel a földművelésügyi tárca "az ország területén zsidókézen lévő, 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 20 katasztrális holdnál kisebb szőlő és gyümölcsös birtokokat és az 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 100 katasztrális holdnál kisebb mezőgazdasági ingatlanokat a Vitézi Rend rendelkezésére bocsátja, hogy azokból vitézi telkeket alakítson a mostani és az elmúlt világháború vitézei részére." Ez nem kevesebb, mint kb. 130 000 kh birtokba vételét és annak vitézi telekként való juttatását tette elméletileg lehetővé. A földek átadásáról a földművelésügyi minisztérium rövid időn belül megegyezett az Országos Vitézi Renddel, amely a kérdés gyakorlati végrehajtásával a vármegyei vitézi székeket bízta meg. 1943 februárjáig kb. 50 000 kh zsidó ingatlanokból származó földet kapott kézhez a Vitézi Rend, de a vitézek kezelésébe vitézi telekként csak alig néhány ezer kh került. 1943 szeptemberében már 82 670 kh állt a Vitézi Rend

rendelkezésére, amelyből mintegy 31 000 kh-t ténylegesen birtokba is adtak. A kormány 4.250/1943. M.E. számú rendelete értelmében az 1942. XV. tc. hatálya alá tartozó 100 kh-on felüli mezőgazdasági és a 20 kh-on felüli szőlő- és gyümölcsös ingatlanok igénybevételét is lehetővé tette az Országos Vitézi Szék számára, oly módon, hogy a különböző földbirtokpolitikai okokból az Országos Vitézi Széktől elvont 100 kh alatti földeket a 100 holdon felüli zsidóingatlanokból pótolták. E rendelet intézkedett továbbá a kárpátaljai és a visszacsatolt erdélyi és keleti részeken fekvő zsidóingatlanok igénybevételéről is.

A Vitézi Rend összes birtokállományáról a már említett 1943. február 18-i ügyvezetői előadás adatai tájékoztatnak. Eszerint a rend összes birtokállománya ekkor kb. 160 000 kh földterületet tett ki, amelyből kb. 46 000 kh-at még nem osztottak ki, s így kb. 114 000 kh volt ténylegesen vitézek kezén. A 4342 tisztí vitéz közül 441, azaz kevesebb mint tíz százalékuk kapott összesen kb. 19 000 kh földön átlagban kb. 43 kh-as vitézi telket. A 11 189 legénységi vitéz közül pedig 5200-nak (46 %-nak) juttattak összesen kb. 95 000 kh területből átlagban kb. 18 kh-as telket.

Vitézi birtokok állapota 1943-ban

Országos Földbirtokintéző Bizottság által	37 238 kh
vagyonsváltásért felajánlott földek	
Meváltandó földek	16 220 kh
Saját alapítás	32 814 kh 2074 négyszögöl (év végére 38 420 kh egyes források szerint, míg mások szerint 57 392 kh)
Bérföld	1 922 kh
Háborús emlékalapból vett föld	9 546 kh
Telepítés	42 775 kh
Zsidó kisbirtok	4 916 kh
Zsidó rendes birtok	44 872 kh
Átvezetett zsidó birtokokból 1943 szeptemberéig	32 882 kh
összesen átvett újabb volt zsidó tulajdonú földterület	
Ingyenes földek	15 582 kh
Összesen (bizonytalan adat)	238 767 kataszteri hold

1943.II. 18-án	Vitézi Rend létszáma	Tisztí telkes vitéz	Legénységi telkes vitéz	Telkes vitéz összesen	Kiadott vitézi telkek összesen
	23 531 fő	441 fő	5200 fő	5641 fő	114 000 kh

Vitézi Rend birtokainak gyarapodása 1943-ban:

Birtok mérete 1943 01.01-én	157 990 kh
1943.02.18-án átadva a Vitézi Rendnek 50 000 zsidó földingatlan	160 000 kh
1943 szeptemberéig a fenti birtokokból ténylegesen átadva a Vitézi Rendnek	32 882 kh
Összesen:	317 990 kh, ebből ténylegesen birtokolva és telekkönyvileg bevezetve 238 767 kataszteri hold (Más forrás szerint a ténylegesen birtokolt föld 1943 szeptemberében 219 797 kataszteri hold.)

1944 áprilisában ténylegesen jogilag birtokolt földterület **267 127 kataszteri hold**

Földbirtok (267 127 kh) megoszlása területenként:

Magyarország	247 794 kh
Délvidék	13 455 kh
Felvidék	5 660 kh
Erdély	218 kh

1944 októberében a Vitézi Rend részére átadandó újabb zsidó birtokok mérete 10 000 kh

A Vitézi Rend birtokai 1944-re közel 180 települést érintettek.

A Vitézi Rend birtoka a még be nem iktatott, de tulajdonjogilag odaítélt földekkel együtt 1944 októberében körülbelül 327 990 kataszteri hold.

A rend birtokállományára vonatkozó adatok a Magyar Statisztikai Hivatal hivatalos kiadványaiból származnak az 1920-1944 közötti időszakból. Ott ahol bizonytalan az adat, a kiadványokban sem egyértelmű.

Meg kell jegyezni, hogy az 1920-1945 közötti időszakban a felajánlott földterületek mérete egyre kisebbedett évről évre, még akkor is, ha a felajánló személyek száma nőtt is. Felajánlások terén ki kell emelni három vármegyét, amelyek jelentős pénzösszegeket áldoztak vitézi telkek létesítésére. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1927-től kezdve 8 éven át évi 6000 pengőt adott, míg Zemplén vármegye 5 éven át évi 8000 pengőt, Borsód-Gömör-Kishont vármegye 20 éven át 12 000 pengőt, Komárom-Esztergom vármegye 500 pengőt ajánlott fel. Abaúj-Torna vármegye pedig évi 6000 pengőt ajánlott fel vitézi telkek létesítése céljára. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

A földadományok mellett a Vitézi Rend úgynevezett vitézi telepek létesítését is célul tűzte ki. A vitézi telepeken kertes házat kaptak a vitézek, de megélhetésüket nem a földből kívánták megoldani. Így ezen telepekre aktív állományú katonákat kívántak első sorban letelepíteni.

Ilyen célra Sipőcz Jenő Budapest főpolgármestere 100 telket ajánlott fel 1934-ben. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

Talán a legismertebb vitézi telep Zuglóban létesült. Ez a telep a következő mai utcákat érinti: Bátorkeszi utca mindkét oldala; Kafika Margit utca páratlan oldala; Kafka Margit köz; Szervia utca; Boros Mátyás utca közötti terület. A főváros közgyűlése 1933-ban határozott úgy, hogy közművesített vitézi telkeket jelöl ki Budapest területén, s a mintegy 100 ilyen telek közül ötvenegyet ezen, a még beépítetlen frekventumon tűztek ki. A vitézi házakba 1937-ben lehetett beköltözni. 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyszögöl telekkel alakított ki. A lakások két lakószobából, előtérből, fürdőszobából, konyhából, kamraszekrényből és tüzelőkamrából állnak, beépíthető padlásteret terveztek az épületekhez. A lakások átlagos alapterülete 78 négyzetméter. Az 51 épület közül 18-at Manninger Egon, 9-et Bretz Gyula, 5-öt Frank Ágoston és Goszleth Lajos, 13-at Müller Miksa, 6-ot Megyer-Meyer Attila építész tervezett. A terület kb. 4.5 kh az utcahálózattal együtt.

Kevésbé tudott, hogy a Vitézi Rend Budapestre két vitézi telep létesítését tervezte. Az elsőt 1937-ben Zuglóban adták át, mint fentebb írtam is. A másik létesítését Ódudára tervezték. Az építésre a konkrét határozat 1939-ben született meg, és feltehetőleg ide is 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyszögöl telekkel alakítottak volna ki. Ezt a vitézi telepet 1940-ben adták át a lakások tulajdonosainak. Ezt a telepet véletlenül találtam meg a 10-es úthoz közel, az ódudai temetőtől visszafelé az Árpád-híd felé. Kiterjedése a zuglóival lehetett azonos a helyiek elmondása szerint. Mára alig pár ház áll belőle, viszont azok kísértetiesen hasonlítanak a zuglóai telep épületeire. A rend házainak szám összesen 103 ikerház, ami a statisztikában meg is jelenik, és ez összességében 206 vitézi családnak volt lakhelye.

A vitézek csoportos letelepítése azonban nem csak Budapesten, hanem vidéken is kezdetét vette. A telepítés eredményeiről a vármegyei vitézi székkapitányok 1941 szeptemberében készített beszámolóit, különösen a Baranya és a Győr-Moson-Pozsony megyei székkapitány írásos tájékoztatói adnak szemléletes képet. A telepítés során földhöz jutott vitézeknek számos problémával kellett megküzdeniük. Az ilyen módon juttatott telkeknek csak egy része volt jó minőségű föld, Baranyában 12 telep közül csak 6 telepen folyt eredményes gazdálkodás, a másik 6 telepen, mivel a földterület nagy része árterület volt, legénységi vitézi telket nem lehetett kialakítani. Ezeket vagy tisztéknek juttatták, akik állattenyésztésre használták, vagy bér beadták. Ezenfelül nagy gond volt, hogy a telkek egy részén sem felszerelés sem épület nem volt található. "A vitézek nagyobb része saját maga által összetakolt viskókban lakik, és a helyzet valóságos cigány elhelyezés képét mutatja" - írja például a székkapitány a szaporcai telepről szólva. Győr-Moson-Pozsony vármegyében a

földek minőségét illetően valamivel kedvezőbb volt a helyzet, hiszen a megyében található 4 településből csak 1-nek a minősége volt rossz, de a település vitézeknek a fizetési kötelezettségek és a tőke hiánya jelentették a legnagyobb problémát: "A drága föld kigazdának nem felel meg, mert addig, amíg az uradalom szakemberek vezetése mellett, 4 ökrös fogattal vagy gözeke mélyszántással, a nagy állatállomány által termelt trágyával, továbbá műtrágyával a földet úgy meg tudta művelni, hogy a legjobb termést ki tudta belőle hozni, forgótőkéje megvolt és ha kellett pénzt is tudott magának szerezni, ezzel szemben a 15-20 kh-as vitéz kellő szakértelmű kezelés híján 2 tehénnel vagy jó esetben 2 lóval szántva, kevés trágyatermelés és műtrágya költségei híján nem fog boldogulni, különösen, ha a termények ára ismét visszaesik és a föld ára pedig marad az eredeti vételár."

A területi székkapitány a törlesztőrészlet csökkentését, illetve halasztását, forgótőke gyűjtését és a gazdaképzés előmozdítását javasolta és kérte.

A háborús viszonyok következtében előállott ember- és anyagihiány mellett a területgyarapodások is jelentősen befolyásolták a telepítés menetét. Az ügyvezető törzskapitány 1938. október 24-én tartott beszédében kifejtette, hogy a visszacsatolandó felvidéki területeken szerzett földek esetében az Országos Vitézi Szék a "csonka hazában" bevett gyakorlat szerint fog eljárni, azaz a telepítési törvény keretében fogják telekben részesíteni az ott lakó felavatandó és az onnét annakidején elmenekült vitézeket. Ekkor még nem tervezték, hogy a visszacsatolt területekre a trianoni határon belülről telepítenek vitézeket, erre csak 1940-ben, az ún. maradék birtokokat használták fel. A Felvidéken az Országos Vitézi Szék 1943 februárjáig 5660 kh földet vett igénybe telepítés céljára. Az iparrevízió kapcsán pedig több száz iparos, kereskedő vitéz számára nyílt lehetőség arra, hogy a kárpátaljai visszacsatolt területen folytassa tevékenységét.

A felvidéki és kárpátaljai akciónál nagyobb gondot okozott a Vitézi Rend számára az erdélyi területgyarapodás után előállott állapot, ugyanis a meglehetősen magas számú erdélyi igénylőre (közel 3000 vitéz) csak kevés juttatható föld állt a Vitézi Rend rendelkezésére. A telepítés keretében mindössze 218 kh-at adtak át a Vitézi Rendnek, így a telekjuttatás helyett más lehetőségek (fakitermelő telepek, fonó- és szövőegyesületek kialakítása, vitézi házak adományozása) jöhettek számításba.

A telepítés szempontjából a Délvidék jelentette a Vitézi Rend számára a legnagyobb kihívást, hiszen egyrészt e részen kapta a Vitézi Rend telepítés céljára a legnagyobb területet (1943 februárjáig összesen 13 445 kh-at), másrészt erre a területre, vagyis a Bácskába főleg a trianoni határon belülről telepítettek vitézeket. A helyzet konszolidációja érdekében itt már 1941. szeptemberben elkezdődött a telepítés: "A vitézek telepítése három hónapos szakadatlan, kemény munka után valósult meg. A Vitézi Rend az áttelepítés megkönnyítésére két kirendeltséget szervezett meg. A szegedi kirendeltség gyűjtötte a vitézeket és családtagjaikat, akik áttelepülésre jelentkeztek, az újvidéki kirendeltség pedig a különböző telepeken elosztotta őket. A menekültügyi és hazatelepítési kormánybizottság és a Vitézi Rend között történt megállapodás szerint az újvidéki vitézi kirendeltségnek 400 vitézi családot, mintegy 2000 lelket kellett néhány hét alatt letelepíteni..."

A Bácskába települt vitézek átlagban 15 kh-at kaptak, melyek megvásárlására az államkincstár 4%-os törlesztés mellett 47 évet adott az Országos Vitézi Szék számára. A bácskai telepítések különböztek a többi telepítéstől abban is, hogy az Országos Vitézi Szék a telek után járó szolgáltatások befizetését külön szabályozta, mivel a rendelkezésére bocsátott ingatlanok kataszteri tiszta jövedelméről nem rendelkezett információkkal. A dél-bácskai telepítés egyébként 1943-44-ben is folytatódott, ekkor mintegy 100 telepesházat magában foglaló vitézi település került kialakításra.

A telepítési törvény végrehajtása a háborús viszonyok és a területgyarapodás miatt eléggé elhúzódott. 1943 februárjáig a Vitézi Rend összesen 28 869 kh föld birtokába jutott. A földterület egy része (9546 kh) a trianoni határokon belülről esett, nagyobb része (19 323 kh) viszont a visszacsatolások során a magyar állam tulajdonába került területekről származott

(Erdély: 218 kh, Felvidék: 5660 kh, Délvidék: 13 445 kh). A 28 869 kh 101 község területén feküdt. 1943 februárjáig e területből 38 tiszti és 1212 legénységi vitézt részesítettek telekadományban, azaz 1250 vitézi telket alakítottak ki, 4000 kh-at pedig ekkor még nem osztottak ki.

A telkeket a vitézek járadéktelekként kapták meg, kedvező fizetési feltételek mellett. A felszerelés megváltására illetve beszerzésére pedig az Országos Vitézi Szék oly módon biztosított kölcsönt, hogy a földintézetől egy 5%-os kamatozású 10 millió pengő hitelkeretet vett fel 10 évre.

A vitézi telepek egyben befolyási övezetet is jelentettek a rend számára.

A fentiekből kitűnik, hogy a vitézi ingatlanok több módon kerülhettek a Vitézi Rend tulajdonába:

- 1/ ingyenes adomány gyanánt
- 2/ saját birtokból alapítva (Ez esetben a tulajdonjog a Vitézi Rendre száll át és csak a használati és haszonélvezeti jog illeti meg az egykori tulajdonost.)
- 3/ vagyonváltság (52 éves fizetési határidővel)
- 4/ megváltás
- 5/ vásárlás
- 6/ hosszú jellegű bérlet
- 7/ örök haszonvétel
- 8/ telepítésből származó telek

(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A bácskai vitézi telepekkel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az azokon élők, jórészt a Tito által vezetett partizánok áldozataivá váltak a háború vége felé.

A Vitézi Rend szinte önálló „államként” működik a Magyar Királyság területén belül. Szervezetileg a vitézek a békehadtest kötelékébe tartoznak, bár eredetileg harcoló egységként is számoltak velük. Békehadtestként közigazgatási és rendfenntartó feladatokat láthattak el. Az 1926. évi XXII. Tc. 6-19 § szerint a Vitézi Rend egy főt delegál a Felsőházba, míg az 1929. évi XXX tc. szerint a vármegyei és törvényhozási jogú városok bizottságaiba is tagokat delegál hivatalból a Vitézi Rend. A rendtagokat, mint egy önálló monarchikus rend tagjait, különböző gazdasági kiváltságok illették meg. A rend tagjai önálló mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi tevékenységet folytatnak, pénzkölcsönöket adhat és vehet fel a rend, saját belső bírósága van, míg a vitézek egy sajátos „haderőt” alkotnak. Így a rend szinte állam az államban.

Az állam a vitézi telkesek támogatására már 1923-ban létrehozta a Vitézek Mezőgazdasági Szövetkezetét, amely áru hitellel segítette a vitézi telkek tulajdonosait. 176 vitéz 2 163 415 000 korona áru hitelt kapott. Egyben kimondták, hogy ilyen hitellel a vitézi telket meg lehet terhelni. Később, ahhoz is hozzájárultak, hogy a rászoruló vitézek a vitézi telket 5-6 évre bérbe adhassák. (Tátrai Szilárd 1997. 68-69. old.)

De hány embert is érintett a vitézi rendtagság? Nézzük röviden át a Vitézi Rend létszámának adatait.

Ünnepélyes vitézavatások a két világháború között

	<i>Időpont</i>	<i>Helyszín</i>	<i>Tiszti vitézek száma</i>	<i>Legénységi vitézek száma</i>	<i>Felavatva összesen</i>
1.	1921. augusztus. 20.	Budapest, Várkert	61	144	205
2.	1922. augusztus 15.	Budapest, Margitsziget	345	390	735
3.	1923. június 17.	Budapest, Margitsziget	227	1 027	1 254
4.	1924. június 15.	Budapest, Margitsziget	330	1 914	2 244

5.	1925. június 21.	Budapest, Margitsziget	325	1 353	1 678
6.	1926. június 20.	Budapest, Margitsziget	379	1 137	1 516
7.	1927. június 26.	Budapest, Margitsziget	290	811	1 101
8.	1928. június 17.	Budapest, Margitsziget	351	733	1 084
9.	1929. június 16.	Budapest, Margitsziget	821	1 658	2 479
10.	1930. június 1.	Budapest, Várkert	183	300	483
11.	1934. június 3.	Budapest, Margitsziget	nincs adat	nincs adat	1 783
12.	1936. május 24.	Budapest, Margitsziget	370	915	1 285
13.	1938. május 22.	Székesfehérvár, Romkert	nincs adat	nincs adat	1 119

1942. XII. 31-ig a vitézek megoszlása	Avatott	Posztumusz	Átvett	Összesen	Eddig elhunyt	Áthelyezett	Csökkenés így összesen	Tényleges létszám:
Tiszti vitéz	4548	334	132	5014	326	-	476	4538
Tiszti vitéz várományosa	1622	7	131	1760	22	-	55	1705
Legénységi vitéz	12 122	574	2	12 727	989	108	1570	11 136
Legénységi vitéz várományosa	6063	-	-	6063	181	157	462	5621

A fenti adatok azonban nem fedik a teljes létszámadatot. Ennek oka, hogy sok vitézt a székkapitányok avattak fel és így az általuk avatottak kimaradtak az ünnepélyesen felavatottak listájáról. Így álljanak itt a hiányzó adatok:

Év	Avatott	Vitézek száma összesen
1931	400	12 800
1932	400	12 575 (csökkenés oka ismeretlen)
1933	809	13 384
1934 (Horthy avat)	1783	13 914
1935	1187	15 101
1937	762	16 702
1938	500	17 060
1939	2226	19 286
1940	1407	20 693
1941	2356	23 049
1942	200 (hozzávetőleg)	23 206
1943	300 (hozzávetőleg)	23 531
1944	300 (hozzávetőleg)	23 800 (Más adat szerint 4358 tiszt, 11 136 legénységi, 7326 várományos = 22 820 fő)

Avatásonként a várományosok aránya 1.65 - 33.0% között mozgott. Erdélyben 3000 fő vitézi felavatását tervezték. A vitézek összlétszámáról hasonlóképpen csak az 1943. február 18-án közzétett adatok adnak tájékoztatást. Eszerint ekkor 4342 tiszti, 11 189 legénységi vitéz és 8000 várományos alkotta a Vitézi Rend tagságát.

(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A II. világháború végén, a Vitézi Rend készpénzvagyona 1945 júniusában 3 500 000 pengő volt. A Vitézi Rend kintlévősége ugyan ekkor 2 500 000 pengő.

1 kg színarany = 3800 pengő 1938-as árfolyamon. Ezt alapul véve a készpénzvagyon 2008-ban 3 500 000 000 Ft, míg a kintlévőség 2 500 000 000 Ft. Ez összesen 6 milliárd forint.

A telki állomány értéke 157 900 kh esetén hozzávetőleg ha 1 kh –ért 557 pengőt számolunk reális árfolyamként, az 87 944 300 pengő = 87 944 300 000 Ft.

Ugyan ez az összeg 267 127 kh esetén 148 789 390 pengő = 148 789 390 000 Ft

A Vitézi Rend összes vagyona pengőben kifejezve így 1945-ben 154 789 390 pengő = 2008-ban 154 789 390 000 Ft = kb: 644 955 791 Euró (1 Euró 240 Ft) volt.
(A számítás módja: pengő/3800 (1 kg. színarany)x3 800 000 Ft 1 kg színarany ára 2008-ban Ft-ban.)

1945. január 20-án az Ideiglenes Nemzeti Kormány megbízottai, az Ideiglenes Nemzetgyűlés felhatalmazása alapján, Moszkvában aláírták a fegyverszüneti egyezményt. A fegyverszünet megkötése fontos állomás volt az új politikai berendezkedés legitimációs folyamatában, melynek alapja a szövetséges hatalmak, különösképpen az ország területén katonákat felvonultató Szovjetunió követeléseinek teljesítése volt. Ebbe a folyamatba illeszthető be a február 26-án kelt, és március 17-én kihirdetett 529/1945. M.E. számú rendelet, amely a fegyverszüneti megállapodás 15. pontjának tett eleget: "A magyar kormány feloszlatta a magyar területen lévő összes Hitler-barát vagy más politikai, katonai jellegű szervezeteket, amelyek az egyesült nemzetekkel szemben ellenséges propagandát folytattak vagy folytatnak, tekintet nélkül arra, hogy működésük alapszabályszerű vagy attól eltérő volt-e". Az Országos Vitézi Szék feloszlata a fenti rendelkezés alapján történt meg. Ekkor megindult a Vitézi Rend fokozatos felszámolása. A felszámolók igyekeztek felkutatni az egykori rendi birtokokat. A feltárt vitézi telkek száma kb: 2000 igen kevés, ha 5641 megadományozott telkes vitézt veszünk alapul, még akkor is, ha több birtok az ellenségeink által megszállt területekre esik. A feltárt 100 000 kh viszont nagyon magas akkor, ha figyelembe vesszük, hogy összesen mintegy 114 000 kh földet osztott ki a Vitézi Rend vitézi telkeknek és a bizottság a telektulajdonosok száma alapján a telkeknek csak 36%-át tárta fel. Mivel a vitézi telkek nagysága nem egyforma, a telkesek száma alapján a 36% földre átfordítva kb. csak 40-50 000 kh lehet. Kérdés ezek után, hogy a bizottság milyen földterületeket számolt el vitézi birtokként? A felszámolási folyamat jogilag 1948. december 10-én fejeződött be. (Tátrai Szilárd A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

Ezen dátum után a Vitézi Rend életében „új időszámítás” vette kezdetét.

Források:

6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet
1912. évi 63. törvénycikk
1912. évi 68. törvénycikk
1914. évi 50. törvénycikk
1920. évi. 6. törvénycikk
1926. évi 22. törvénycikk
1920. évi 1. törvénycikk
1921. évi 47. törvénycikk
1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet
1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet
12.770/1948. számú kormányrendelet
1920. évi 36. törvénycikk 77. paragrafus

1000 év törvényei: <http://www.1000ev.hu/>

Budapesti Közlöny aktuális számai

Új Idők Lexikona 24. kötetében

Werböczy Hármaskönyv II. rész 14. cím Királyaink közül kiknek kiváltságait tartjuk meg és kikét nem

34.§, 39.§, 47.§ Werböczy István: Hármaskönyv : Franklin Társulat Budapest 1897.

A tízéves Vitézi Rend 1921-1931, Budapest 1931. szerkesztő Szécsy Imre

Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend első évtizedének története: Hadtörténeti Közlemények 1997/1, 49-81. old.

Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásáig: Hadtörténeti Közlemények 2000/1

Fügedi Erik: Az Elefánthyak: a középkori magyar nemes és klánja: Budapest, Magvető Kiadó 1992.

A Vitézi Rend Rendi Kódexe: Vitézi Szék, München 1976.

Farkass Jenő: A Vitézi Rend a magyar élet távlatában: Magyar Szemle 1928. IV. kötet, 4 (16.) szám:

főszerkesztő gr. Bethlen István, szerkesztő Szekfű Gyula

[Képviselőházi napló 1917. március 2.](#)

Balkányi Béla: A magyar földbirtok: Nyugat 1917. 2. szám

(<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00214/06550.htm>)

(<http://www.vitezirend.com/tortenelem.html>)

Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

KSH kiadványok

